

Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației naționale nr. 3393 / 28.02.2017

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

**Programa școlară
pentru disciplina**

**ISTORIA ȘI TRADIȚIILE MINORITĂȚII
SÂRBE**

Clasele a VI-a – a VII-a

București, 2017

Notă de prezentare

Disciplina *Istoria și tradițiile minorității sârbe* este prevăzută în planul-cadru de învățământ în aria curriculară *Om și societate*, având un buget de timp de o oră/săptămână, pe durata a doi ani școlari (clasele a VI-a și a VII-a).

Prin statutul său, disciplina *Istoria și tradițiile minorității sârbe* conturează cadrul favorabil pentru ca elevii să înțeleagă trecutul și prezentul comunității etnice din care fac și să participe activ la viața socială și culturală a acesteia. Ea promovează valori morale și civice prin intermediul cărora se construiește identitatea și se promovează dialogul intercultural.

Programa s-a construit având în vedere principiul coexistenței, care a marcat profund identitatea românească în ansamblu. Alte două principii complementare, care stau la baza acestei programe sunt multiperspectivitatea și interculturalitatea. Ele implică acceptarea și asumarea unor puncte de vedere diferite asupra unor evenimente comune care sunt interpretate în concordanță cu propriul bagaj cultural și istoric.

Aceste principii pot fi regăsite ca piloni ai educației istorice contemporane atât în documente românești de politică educațională, cât și în documente europene, dintre care cele mai relevante sunt:

- Convenția Cadru pentru protecția minorităților naționale (Consiliul Europei, 1.02.1995)
- Recomandarea Consiliului Europei privind predarea istoriei (15/2001)
- Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC)
- OMECT nr. 1529/18.07.2007 privind dezvoltarea problematicii diversității în curriculumul național
- Carta albă asupra dialogului intercultural (mai 2008, pct. 160)

Programa valorifică achizițiile dobândite în învățământul primar și propune o abordare axată pe dezvoltarea competențelor cheie europene. Opțiunile pe care le face programa școlară constituie elemente de suport pentru cele opt competențe, cu un accent pe cele care vizează *sensibilizare și exprimare culturală, competențele sociale și civice, a învăța să înveți, comunicare în limba maternă*.

Prin modelul de proiectare centrat pe competențe, elevii au mai multe ocazii să învețe împreună, folosind activitățile de învățare pentru a explora, a investiga și evalua probleme și teme, folosind diferite contexte de învățare, noile tehnologii și făcând legătura între diferitele obiecte de studiu.

Structura programei școlare include, pe lângă Nota de prezentare, următoarele elemente:

- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte particulare diverse.

Competențele generale sunt competențele disciplinei dobândite de elevi prin studiul realizat în gimnaziu timp de doi ani.

Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar, sunt derivate din competențele generale și reprezintă etape în dobândirea acestora. Competențele specifice sunt însoțite de exemple de activități de învățare, care constituie modalități de organizare a activității didactice în scopul realizării competențelor. Programa școlară propune, cu caracter de exemplu, diferite tipuri de activități de învățare, care integrează strategii didactice și care valorifică experiența concretă a elevului. Cadru didactic are libertatea de a utiliza exemplele de activități de învățare pe care le propune programa școlară, de a le completa sau de a le înlocui, astfel încât acestea să asigure un demers didactic adecvat situației concrete de la clasă. Se asigură, în acest fel, premisele aplicării contextualizate a programei școlare și proiectării unor parcursuri de învățare personalizate, pornind de la specificul dezvoltării elevilor.

Conținuturile învățării propuse de programă sunt menite să-i facă pe elevi să conștientizeze apartenența lor la spațiul cultural și istoric în care trăiesc, prin cunoașterea specificității etnice proprii și a contextului național și universal mai larg. Conținuturile sunt organizate pe domenii și reprezintă achiziții de bază, mijloace informaționale prin care se urmărește realizarea competențelor. Modul de abordare propus integrează istoria locală în istoria națională și pe aceasta în istoria universală. Astfel, conținuturile propuse îmbină armonios istoria europeană cu istoria națională, locală și regională.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în utilizarea programei școlare, oferind suport pentru proiectarea demersului didactic și pentru realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei și cu particularitățile de vârstă ale elevilor.

Competențe generale

- 1. Utilizarea adecvată a limbajului istoric în situații noi de comunicare**
- 2. Explorarea unei varietăți de surse istorice pentru a explica fapte și evenimente relevante pentru istoria minorității**
- 3. Valorizarea identității prin participarea la activități care promovează dialogul intercultural**

CLASA a VI-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Utilizarea adecvată a limbajului istoric în situații noi de comunicare

Clasa a VI-a
1.1. Redarea cu termeni proprii a informațiilor conținute de o sursă istorică <ul style="list-style-type: none">- Alcătuirea de familii de cuvinte, liste de sinonime și de antonime- Completarea unor texte lacunare- Repovestirea unor legende și povestiri istorice
1.2. Elaborarea unor texte narative simple pornind de la informațiile conținute de surse istorice <ul style="list-style-type: none">- Exerciții de formulare de texte diferite- Alcătuirea unei lucrări scrise despre vestigii istorice din localitate- Realizarea prezentării unei personalități istorice/a unui eveniment istoric- Comentarea, verbalizarea unor date statistice
1.3. Elaborarea unor organizatori cognitivi - axe cronologice, scheme, diagrame care înfățișează relațiile dintre achizițiile dobândite <ul style="list-style-type: none">- Alcătuirea și prezentarea unei axe a timpului pe care să se reprezinte evenimente din istoria medievală a Serbiei, din istoria comunității- Alcătuirea și prezentarea arborelui genealogic- Realizarea unor tabele comparative cu etnogeneza altor popoare europene- Realizarea unor diagrame de date statistice

2. Explorarea unei varietăți de surse istorice pentru a explica fapte și evenimente relevante pentru istoria minorității

Clasa a VI-a
2.1. Analiza hărților geografice și istorice pentru a identifica locuri cu semnificație istorică pentru comunitate <ul style="list-style-type: none">- Observarea și analiza direcției migrațiilor slavilor- Identificarea pe harta geografică a unor comunități de sârbi- Completarea unor „hărți mute” ale regiunii- Delimitarea și descrierea unor regiuni istorice sau geografice
2.2. Identificarea surselor care constituie dovezi de încredere în reconstituirea unei perioade din trecut <ul style="list-style-type: none">- Căutarea de surse de informare despre o anumită perioadă- Descrierea unor imagini/fotografii ilustrând diverse evenimente ale minorității naționale- Căutarea și analizarea unor date statistice

3. Valorizarea identității prin participarea la activități care promovează dialogul intercultural

Clasa a VI-a

3.1. Recunoașterea particularităților culturale ale comunității în care trăiesc

- *Proiectarea și realizarea unui colț muzeistic al clasei și utilizarea obiectelor colecționate în diferite ocazii*
- *Realizarea unui portofoliu despre patrimoniul cultural informal al comunității: bucate tradiționale, obiceiuri adânc înrădăcinate etc.*
- *Comentarea factorilor determinanți și a contextului care contribuie la realizarea unor creații culturale*

3.2. Manifestarea unei atitudini deschise în situații care presupun interacțiunea cu persoane care aparțin altei culturi

- *Identificarea unor surse privind istoria altor etnii din zona Banatului*
- *Redactarea unor texte în care să se evidențieze atitudinea față de reprezentanții unei alte culturi*
- *Realizarea unor mici proiecte cu elevi aparținând altor minorități*

3.3. Participarea la activități care valorizează trecutul comunității

- *Completarea unor jurnale de învățare după participarea la sărbători locale tradiționale sau prilejuite de evenimente istorice sau după vizitarea unor muzee și case memoriale*
- *Prezentarea impresiilor după vizite la muzee și case memoriale*
- *Realizarea pe grupe a unor postere/afișe pentru comemorarea/sărbătorirea unor evenimente/personalități*

Conținuturi

Domenii de conținut	Conținuturi*
Aspecte politice ale istoriei sârbilor medievali	Slavii, strămoșii sârbilor <ul style="list-style-type: none"> - originea - migrațiile - slavii sudici Evoluția statului medieval sârb <ul style="list-style-type: none"> - formațiunile prestatale sârbești - centralizarea statului medieval sârb - Serbia în timpul dinastiei Nemanjić (secolele XII-XIV) - acțiuni diplomatice și militare în relațiile cu statele vecine (reg. Ungariei, Imp. Bizantin, Imp. Otoman)(secolele XII-XV) Sârbii în Evul Mediu bănățean <ul style="list-style-type: none"> - familii nobiliare - mișcarea lui Jovan Nenad - răscoala antiotomană din Banat (1594) Sârbii, Banatul și Habsburgii <ul style="list-style-type: none"> - marile migrații sârbești din secolele XVII-XVIII - sârbii din Timișoara și Banat în secolul al XVIII-lea
Religie și cultură medievală sârbească	Aspecte de viață socială, materială și spirituală a slavilor <ul style="list-style-type: none"> - organizarea triburilor slave - principalele ocupații, mod de viață - politeismul slavilor Creștinismul și organizarea bisericească <ul style="list-style-type: none"> - Chiril și Metodiu - personalitatea Sf. Sava - patriarhia de la Peć - patriarhia de la Karlovci Literatură și artă medievală <ul style="list-style-type: none"> - alfabetul glagolitic și chirilic - monumente ale literaturii și artei medievale sârbe - mănăstirile Viața economică și societatea medievală <ul style="list-style-type: none"> - ocupații - categorii sociale

*Notă: Conținuturile vor fi abordate din perspectiva competențelor specifice. Activitățile de învățare sugerate oferă o imagine posibilă privind contextele de dobândire a acestor competențe.

CLASA a VII-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Utilizarea adecvată a limbajului istoric în situații noi de comunicare

Clasa a VII-a
1.1. Formularea unor texte explicative simple utilizând adecvat termeni specifici <ul style="list-style-type: none">- Elaborarea unor texte care să conțină anumiți termeni specifici- Deducerea sensului unui cuvânt/termen istoric prin raportare la textul citit- Povestirea unor evenimente/fapte istorice, utilizând termenii învățați
1.2. Formularea unui punct de vedere în urma lecturării unor surse care prezintă puncte de vedere diferite despre aceleași fapte/procese istorice <ul style="list-style-type: none">- Compararea critică dirijată a diferitelor tipuri de surse care să ofere informații din prezent și din trecut- Realizarea unor compuneri/schițe/scenarii simple pornind de la informațiile selectate dintr-o sursă- Susținerea unor puncte de vedere asupra unei teme prin jocul de rol
1.3. Redactarea de texte diverse folosind aplicații digitale <ul style="list-style-type: none">- Realizarea de portofolii pe teme de cultură și istorie locală, folosind Internetul și enciclopedii în format electronic ca surse de informare- Prezentarea rezultatelor investigațiilor referitoare la istoria locală, la evenimente din viața minorităților etc.- Realizarea de prezentări de grup folosind programe informatice pentru editare, sunet și animație

2. Explorarea unei varietăți de surse istorice pentru a explica fapte și evenimente relevante pentru istoria minorității

Clasa a VII-a
2.1. Identificarea interacțiunilor dintre diferiți actori implicați într-un eveniment sau proces istoric <ul style="list-style-type: none">- Realizarea unor discuții în grup despre fapte/evenimente/personalități istorice- Exerciții de stabilire a unor relații evidente între evenimente istorice prezentate/cunoscute- Comentarea denumirii unor localități pornind de la legende locale
2.2. Formularea de opinii pornind de la analiza unor surse care prezintă puncte de vedere diferite despre aceleași fapte/procese istorice <ul style="list-style-type: none">- Compararea unor surse prin realizarea unui tabel care să conțină asemănările și deosebirile în prezentarea faptelor/proceselor istorice- Discuții în grupuri de elevi pentru a identifica intenția autorilor și pentru a găsi eventualele cauze pentru prezentarea diferită- Documentare pentru o activitate de proiect pe tema „imaginii celuilalt”
2.3. Comentarea posibilelor diferențe de atitudine în legătură cu prezentarea acelorași fapte/procese istorice <ul style="list-style-type: none">- Formarea de „rețele de discuții” care să susțină argumentat punctul de vedere al fiecărei surse- Prezentarea unor puncte de vedere prin asumarea rolului unor personalități istorice sau a unor personaje care participă la evenimente- Discutarea unor cazuri reale sau imaginare care se referă la stereotipii

3. Valorizarea identității prin participarea la activități care promovează dialogul intercultural

Clasa a VII-a

3.1. Descoperirea în diverse surse a componentelor memoriei colective care contribuie la identitatea unei comunități

- Folosirea tehnicii interviului cu diverși membri ai comunității
- Compararea informațiilor obținute de la diverși martori
- Explorarea unor povești din viața comunității
- Observarea dirijată a diferitelor tipuri de surse nescrise - clădiri, imagini, cântece care să poarte amprenta unui grup etnic, în timpul lecțiilor desfășurate în școală sau în afara ei

3.2. Promovarea unor elemente definitorii ale contextului cultural local care contribuie la patrimoniul național

- Alcătuirea unui ghid turistic
- Organizarea unei expoziții de fotografii
- Realizarea unui portofoliu despre moștenirea culturală a minorității în localitate
- Inițierea unor colaborări cu școli din alte regiuni

3.3. Utilizarea resurselor digitale/multimedia pentru elaborarea și desfășurarea unor proiecte despre trecutul și prezentul comunității

- Realizarea de portofolii pe teme de cultură și istorie locală, folosind Internetul și enciclopedii în format electronic ca surse de informare
- Realizarea unui proiect referitor la personalități sau la patrimoniul comunității, utilizând resurse multimedia
- Înregistrarea video a unor obiceiuri și tradiții din familie

Conținuturi

Domenii de conținut	Conținuturi*
Sârbii și aspectele politice ale istoriei	<p>Serbia în secolul națiunilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - răscoala lui Karađorđe - răscoala lui Miloš Obrenović - obținerea autonomiei și a independenței <p>Mișcarea națională a sârbilor din Imperiul Habsburgic</p> <ul style="list-style-type: none"> - revoluția sârbă din 1848 - Vojvodina sârbească și Banatul timișean - organizarea politică a sârbilor din Austro-Ungaria <p>Sârbii și cele două războaie mondiale</p> <ul style="list-style-type: none"> - sârbii în Primul și în al Doilea Război Mondial - sârbii în cadrul Regatului României <p>Sârbii din România în a doua jumătate a secolului XX</p> <ul style="list-style-type: none"> - sârbii și comunismul („titoiștii”, „bărăgăniștii”) - sârbii postdecembriști
Cultură, școală, tradiții	<p>Personalități și instituții ale culturii sârbești în secolele XIX-XX</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dositej Obradović, cel mai mare iluminist sârb, primul ministru al educației din Serbia, originar din localitatea Ciacova, jud. Timiș - Sava Tekelija, mare filantrop sârb din Arad, a înființat fundația Tekelijanum din Pesta pentru ajutorarea elevilor și studenților sârbi - Matica Srpska, cea mai importantă instituție de cultură a sârbilor - Evoluția învățământului în limba sârbă în Banat <p>Activitatea cultural-artistică a sârbilor din România</p> <ul style="list-style-type: none"> - ansambluri folclorice - asociații culturale - portul popular - publicații <p>Obiceiuri și tradiții de ieri și de azi</p> <ul style="list-style-type: none"> - sfântul casei - sărbătorile religioase - ruga satului <p>Ghidul patrimoniului cultural sârbesc din Timișoara și Banat biserici, clădiri istorice și alte monumente</p>

*Notă: Conținuturile vor fi abordate din perspectiva competențelor specifice. Activitățile de învățare sugerate oferă o imagine posibilă privind contextele de dobândire a acestor competențe.

Sugestii metodologice

Prin intermediul componentei sugestii metodologice, programa școlară pentru disciplina *Istoria și tradițiile minorității sârbe* asigură orientarea activității profesorului în ceea ce privește formarea competențelor specifice și proiectarea demersului didactic.

Proiectarea activității didactice

Lectura personalizată a programei școlare are scopul de a identifica modalitățile concrete de aplicare a programei școlare la un context educațional specific. Documentele de proiectare elaborate de către profesor (planificarea calendaristică și proiectul unității de învățare) oferă profesorului răspunsuri la următoarele întrebări:

- În ce scop voi face? (sunt identificate, în acest fel, competențe în cadrul respectivei unități de învățare);
- Cum voi face? (sunt determinate activitățile de învățare; activitățile de învățare pot fi selectate dintre exemplele oferite de programa școlară sau pot fi propuse de către fiecare cadru didactic);
- Ce conținuturi voi folosi? (sunt selectate, concretizate și organizate conținuturile);
- Cu ce voi face? (sunt analizate resursele, de exemplu, resurse materiale, inclusiv resurse TIC, de timp, forme de organizare a clasei de elevi);
- Cât s-a realizat? (se stabilesc instrumentele de evaluare care trebuie să evidențieze progresul înregistrat de fiecare elev în raport cu el însuși pe parcursul dobândirii competențelor prevăzute de programă).

Obiceiuri și tradiții de ieri și de azi poate fi un exemplu de unitate de învățare căreia i se alocă 5 ore (o oră va fi destinată evaluării finale). Realizarea unui proiect al acestei unități de învățare are ca punct de plecare programa școlară.

Detalii de conținut	Competențe specifice	Activități de învățare	Resurse	Evaluare
1. Marile sărbători religioase: Crăciunul și Paștele	2.1. 3.3.	<i>Realizarea unor discuții în grup despre evenimente din viața comunității și a familiei</i> <i>Înregistrarea video a unor obiceiuri și tradiții din familie</i>	Albume de fotografii ale familiei Rețetar cu bunătăți gastronomice ale bunicilor sau mamelor Aparatură de înregistrare și de prelucrare a înregistrărilor audio-video <i>2 ore</i>	Observare sistematică Verificări orale pentru clarificarea termenilor utilizați
2. Sărbătoarea Sfântului casei	1.1.	<i>Elaborarea unor texte care să conțină anumiți termeni specifici</i> <i>Compararea obiceiurilor de sfântul casei din diferite comunități de sârbi din banat</i>	Albume de fotografii ale familiei Lucrări monografice despre localitatea natală Activitate individuală urmată de activitate în grup <i>1 oră</i>	Oferirea de feedback pentru textele realizate

3. Ruga satului	3.1.	<i>Folosirea tehnicii interviului cu diverși membri ai comunității</i> <i>Compararea informațiilor obținute de la diverși martori ai evenimentelor pentru a identifica elementele de continuitate și de schimbare</i>	Fotografii și înregistrări vechi pe tema cântecelor și a horelor specifice rugilor Ghid de interviu realizat ca activitate de grup 2 ore	Oferirea de feedback pentru ghidul de interviu
Evaluare	3.1. 3.3.	Se evaluează prezentările multimedia sau expozițiile de fotografii legate de sărbătorile religioase importante ale familiei și ale comunității		

Elaborarea strategiilor de predare-învățare-evaluare

Orientarea demersului didactic pornind de la competențe determină utilizarea unor strategii didactice care pun accent pe:

- construcția progresivă a cunoștințelor, consolidarea continuă a capacităților, dezvoltarea creativității elevilor;
- dezvoltarea personală a elevilor prin cultivarea capacității elevului de a se autoevalua, prin dezvoltarea spiritului reflexiv și autoreglarea învățării;
- abordări flexibile și parcursuri didactice diferențiate;
- abordări inter și transdisciplinare.

Pentru disciplina *Istoria și tradițiile minorității sârbe*, profesorul va avea în vedere utilizarea unor metode active care pot contribui la:

- crearea unui mediu educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă;
- înțelegerea modului în care concepte specifice sau lanțuri operaționale specifice domeniului se pot aplica în viața de fiecare zi;
- exersarea lucrului în echipă, a îndeplinirii unor roluri specifice în grupuri de lucru, a cooperării cu persoane diferite în realizarea unei sarcini de lucru;
- realizarea unor conexiuni cu achiziții dobândite de către elevi prin studiul altor discipline de învățământ (de exemplu, istorie, geografie, cultură civică, literatură etc.);
- utilizarea, în activitatea didactică, a calculatorului ca mijloc modern de instruire, care permite utilizarea tehnologiei informației și a comunicațiilor, în vederea desfășurării unor lecții interactive, atractive.

Prin discuții desfășurate în clasă sau în afara clasei (cu ocazia vizitei la un monument istoric sau etnografic sau a vizitei la muzeu) se poate valorifica potențialul educativ al *istoriei orale*. Istoria orală vizează investigarea istorică prin intermediul istoriei trăite de protagoniști ca alternativă și complement la „marea istorie” scrisă. Acest tip de abordare a trecutului acordă o atenție deosebită rolului jucat de memorie și construcția discursului memorialistic. Interviul este principalul instrument de lucru în cercetarea de istorie orală, construit pe baza unui ghid de interviu, care rezultă în urma dialogului dintre istoricul intervievator și martorul interviuat. Acesta narează experiențe din trecut, așa cum sunt ele păstrate în memoria individuală. Valorificarea istoriei orale contribuie la promovarea istoriei locale, la dezvoltarea spiritului critic al elevilor și la comunicarea dintre generații.

Contexte și exemple de evaluare continuă și sumativă

Evaluarea este o activitate complexă care vizează procesele și produsele învățării, fiind foarte importantă deopotrivă pentru profesor și pentru elevi. Prin evaluare, profesorul urmărește modul în care sunt dobândite competențele prevăzute de programă, iar elevii, prin feedback și autoevaluare, pot afla despre propriul proces de învățare.

Modalitățile de evaluare folosite pentru a aprecia cât de bine stăpânesc elevii o competență sunt numeroase: de la răspunsuri scurte la întrebări punctuale, care consolidează cunoașterea dobândită, la lucrări practice realizate individual sau în grup, pe parcursul activităților, cu o deschidere către lumea reală. Asemenea exemple sunt: construcții murale, expoziții, fotografii, audiții și înregistrări video. Acestea exersează lucrul în echipă, cooperarea cu persoane care provin din medii sociale, culturale etc. diferite, în vederea stimulării spiritului tolerant.

Evaluarea sumativă urmărește exersarea abilităților și aplicarea cunoștințelor acumulate de elevi într-o perioadă mai lungă de instruire.

Experiențele de învățare în context nonformal și informal pot completa paleta de activități autentice desfășurate de viitori lucrători specializați. Elevii ar trebui încurajați să desfășoare activități de voluntariat prin care dezvoltă competențe legate de piața muncii: utilizarea resurselor, abilități interpersonale, înțelegere culturală.

De exemplu, se poate realiza genealogia dinastiei Nemanjić, prezentări cu ajutorul noilor tehnologii, despre personalități, interviuri cu deportații din Bărăgan, expoziție de fotografii vechi despre obiceiuri, ghidaj prin oraș cu alți elevi din școală etc.

În ceea ce privește **resursele didactice** pe care le poate folosi profesorul menționăm hărțile tematice, filme artistice, filme documentare istorice, fotografii vechi, enciclopedii etc.

Grup de lucru

Sașa Malimarcov	Liceul Teoretic „Dositei Obradovici” Timișoara
Milivoi Bugarschi	Colegiul Economic „Francesco Saverio Nitti”, Timișoara
Vieroslava Timar	Ministerul Educației Naționale
Laura-Elena Căpiță	Institutul de Științe ale Educației